

УДК 343.141

Ірина Геннадіївна ЗАВДОВ'ЄВА,

завідувач відділу економічних досліджень

Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України;

Геннадій Борисович БАШКІРОВ,

завідувач відділу будівельних та земельних досліджень

Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРИ ВИРІШЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАВИЩЕННЯМИ ВАРТОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ У СКЛАДІ ПРЯМИХ ВИТРАТ

Як свідчить практика судово-економічної експертизи, злочини у сфері будівництва останнім часом характеризуються складним механізмом учинення. Під час розслідування таких злочинів перед слідчими постають завдання, вирішення яких потребує застосування спеціальних знань в галузі економіки, будівництва, електротехніки, товарознавства, тощо. Докази злочинів у сфері будівництва можуть міститися в бухгалтерських документах підрядника (виконавця будівельних робіт), а їх дослідження сприяє виявленню механізмів та встановленню суми спричинених збитків в результаті дій посадових осіб суб'єктів господарювання. Тому використання спеціальних знань у вигляді отримання висновків судових експертиз під час розслідування злочинів у сфері будівництва є важливим.

Метою даної роботи є узагальнення експертної практики та систематизація нормативних актів для розробки загальних алгоритмів судових експертиз, пов'язаними зі встановленням завищення вартості будівельних матеріалів, і, як слідство – завищення вартості будівельно-монтажних робіт.

У собівартості будівництва суттєву питому вагу займають прямі витрати, пов'язані з виготовленням та придбанням будівельних матеріалів, у зв'язку з чим при проведенні економічного дослідження треба звернути особливу увагу на правильність їх обліку та списання.

При проведенні дослідження необхідно ознайомитися з порядком аналітичного обліку матеріалів (за обліковими цінами, плановим або відпускними, за середньозваженою вартістю) і перевірити правильність оцінки залишків матеріалів. Перевірка правильності списання вартості будівельних матеріалів, які вказані в актах приймання виконаних підрядних робіт (форми №КБ-2в), проводиться шляхом порівняння вартості матеріальних ресурсів списаних по бухгалтерському обліку підприємства (оборотно – сальдова відомість по субрахунку 201 «Сировина і матеріали», акти на списання матеріалів, накладні на придбання матеріалів) з вартістю матеріальних ресурсів, що міститься в звітній кошторисній документації.

Правильність визначення вартості матеріальних ресурсів в актах виконаних робіт здійснюється шляхом зіставлення даних ресурсної відомості до актів приймання виконаних робіт з даними бухгалтерського обліку підрядника: (Звітом про витрати основних матеріалів у будівництві у співвідношенні з виробничими нормами (форма М-29), Звітом про рух матеріальних цінностей (форма М-19), рахунками, накладними на придбання матеріалів.

За матеріалами, що знаходяться в підзвіті у виконробів, щомісяця складається матеріальний звіт (форма № М-19) про рух матеріалів за найменуваннями, кількістю та обліковою вартістю. Узагальнені дані про залишки матеріалів, їх оприбуткування і витрату за місяць у розрізі матеріально-відповідальних осіб і в цілому по будівельній організації в облікових цінах проводиться у відомості форми № 10-С «Рух матеріалів в грошовому вираженні».

Важливим елементом контролю за списанням матеріалів на виробництво є виробничий звіт форми № М-29, який складається кожним виконробом в розрізі об'єктів, видів робіт із

зазначенням фактично виконаного об'єму робіт за місяць, норми витрати матеріалів, кількості матеріалів, що підлягає списанню, обчисленої за нормою на фактичний об'єм робіт, і фактичної їх витрати, з виведенням суми перевитрати (економії) та обґрунтуваннями щодо їх причин.

Якщо підрядником не ведуться форми М-29 і М-19, дані ресурсних відомостей порівнюються з довідками (актами) про витрати основних матеріалів та оборотно - сальдовими відомостями відповідних рахунків бухгалтерського обліку. При цьому слід враховувати, що наявність у бухгалтерському обліку сторнованих записів про списання товарно-матеріальних цінностей може бути пов'язана з невиконанням обсягів будівельних робіт чи свідомого внесення в звітну документацію невірних відомостей. У цьому випадку об'єми фактично виконаних робіт перевіряються з залученням судового експерта будівельника методами натурного обстеження, контрольного обміру та документальної перевірки.

Відповідно до «Настанови щодо визначення прямих витрат у вартості будівництва» ДСТУ-Н Б Д.1.1-2:2013 п. 4.1. «Прямі витрати враховують у своєму складі заробітну плату (основну та додаткову) робітників, вартість експлуатації будівельних машин та механізмів, вартість матеріалів, виробів та конструкцій».

Перевірка договірної ціни судовим експертом будівельником здійснюється за «Правилами визначення вартості будівництва» ДСТУ Б Д.1.1-1:2013, при цьому розглядаються складові договірної ціни, перевіряються ціни на матеріально-технічні ресурси, які повинні прийматися за відповідними обґрунтованими, як правило, найменшими при всіх рівних характеристиках цінами на відповідні матеріально-технічні ресурси, на підставі проведеного аналізу поточних цін на ринку будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, що склалися у регіоні.

Якщо внаслідок об'єктивних причин будь-які матеріали або вироби, передбачені державними ресурсними елементними кошторисними нормами, замінені на інші, експертом проводиться перевірка індивідуальних ресурсних елементних кошторисних норм.

У випадках, коли в процесі виконання будівельних робіт підрядник планує виготовлення власними силами окремих будівельних матеріалів, виробів і конструкцій на другорядних виробництвах, що є в його структурі, ціни на такі матеріальні ресурси приймаються за відповідними калькуляціями, затвердженими підрядною організацією в установленому порядку (за виробничою собівартістю). Прибуток враховується в ціні пропозиції учасника конкурсних торгів, договірній ціні в цілому по об'єкту будівництва і обчислюється з урахуванням трудовитрат структурного підрозділу підрядної організації - виготовлювача цих матеріальних ресурсів в встановленому порядку (за виробничою собівартістю) з урахуванням положень відповідних Державних стандартів України (ДСТУ).

У випадках, коли об'єкт зводиться з використанням будівельних матеріалів, що належать замовнику, ПДВ в формі №КБ-2в потрібно нараховувати, виключивши з вартості робіт матеріали замовника. Інакше, через методологічні нестыковки кошторисного, бухгалтерського і податкового обліку, які зумовлені різними концептуальними підходами до визначення обсягів робіт, це призведе до необґрунтованого завищення вартості виконаних робіт, та проблемам з податковим обліком через те, що суми податкових накладних, що виписуються замовнику, не збігатимуться з сумами актів №КБ-2в.

Узагальнюючи вищевикладене, при проведенні дослідження з питань завищення вартості матеріалів в будівельних організаціях необхідно звернути увагу на наступні моменти:

1. За відомостями аналітичного обліку витрат за кожним об'єктом необхідно перевіряти достовірність відображення в звітній документації (формах КБ-2в) об'ємів виконаних робіт та витрат у договірній ціні. за відсутності фактичних витрат на виробництво або при дуже низьких витратах. Практика показує, що подібні факти (особливо до кінця кварталу, року) пов'язані з припискою об'ємів виконаних робіт.

2. Якщо в обліку за окремими об'єктами числяться фактичні витрати на будівництво, але не показаний об'єм виконаних робіт у договірних цінах, то необхідно перевірити, чи не пов'язано це з виконанням робіт без офіційної оплати, або чи не числиться за цими об'єктами кредиторська заборгованість в сумі коштів, що надійшли від замовника, що не визнана доходом відповідного періоду.

3. При проведенні дослідження необхідно звернути увагу на суми дебіторської заборгованості, що обліковуються значний час – на практиці подібні факти іноді пов'язані з відмовою замовника від приймання і оплати робіт у зв'язку з неповним або неякісним виконанням об'єму робіт, виконанням обсягів робіт, за якими відсутнє фінансування (не укладені договори).

4. Необхідно звернути увагу, чи немає сторнованих записів по списанню матеріалів в аналітичному обліку (форми М-29, М-19), – на практиці це часто пов'язано з приписками об'ємів виконаних робіт і необґрунтованим списанням фактично відсутніх матеріалів.

Таким чином, проведення подібних експертних досліджень комплексно, сприятиме дотриманню принципу повноти дослідження та зростанню якості забезпечення правосуддя.

Список бібліографічних посилань: 1. Методичні рекомендації з проведення державною контрольно-ревізійною службою ревізій використання коштів на будівництво : затв. наказом Головки КРУ від 27.02.2009 № 39 // Refdb.ru : сайт. URL: <https://refdb.ru/look/2163874-pall.html> (дата звернення: 11.10.2018). 2. Затоцький А. Особливості призначення судових експертиз під час установлення обставин, які мають значення в процесі розслідування злочинів у сфері будівництва. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 173–178. 3. Настанова щодо визначення прямих витрат у вартості будівництва ДСТУ-Н Б Д.1.1-2:2013 : затв. наказом М-ва регіонал. розвитку, будівництва та житлово-комунал. господарства України від 05.07.2013 № 293. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=1855 (дата звернення: 10.10.2018). 4. Правила визначення вартості будівництва ДСТУ Б Д.1.1-1:2013 затверджено Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 05.07.2013 № 293. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=1855 (дата звернення: 10.10.2018).

Одержано 12.10.2018

УДК 343.137.5

Олена Петрівна ЗАВОРИНА,

викладач кафедри кримінального процесу та організації
досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ

Упродовж 9 місяців 2018 року слідчими НП України розпочато 1,2 тис. кримінальних проваджень за фактами очевидних умисних вбивств.

Найбільше зростання кількості зареєстрованих умисних вбивств відбулося в Хмельницькій (+20, або 133,3 %), Харківській (+16, або 16,8 %), Миколаївській (+15, або 57,7 %), Житомирській (+10, або 24,4 %), Вінницькій (+9, або 28,1 %), Чернігівській (+8, або 24,2 %), Тернопільській (+6, або 66,7 %) та Сумській (+5, або 15,6 %) областях у порівнянні з 2017 роком.

Питома вага встановлених осіб, які вчинили умисні вбивства становить 91,9 %, що на 4,2 % краще, ніж торік (87,7 %). Найнижчий відсоток розслідування умисних убивств в Чернівецькій (83,3 %), Черкаській (87,2 %), Житомирській (88,2 %), Дніпропетровській (89,3 %), Рівненській (90 %), Луганській (90,5 %), Одеській (90,7 %), Донецькій (91,2 %), Запорізькій (91,3 %) областях та в м. Києві (87,3 %).

Невстановлені особи, які вчинили умисне вбивство у 95 кримінальних провадженнях. Найбільше у Дніпропетровській (14), Харківській (9), Одеській (8), Донецькій, Житомирській, Запорізькій (по 6), Черкаській (5) областях та в м. Києві (10).

Аналіз статистичних даних свідчить, що на організацію роботи підрозділів Національної поліції щодо виявлення та розслідування вбивств, в тому числі, які вчиняються